

॥अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत॥

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

द्वितीय वर्ष कला

मराठी अभ्यासक्रम

(तिसरे व चौथे सत्र)

जून २०१४-१५ पासून नवीन

सामान्यस्तर (जी-२) वाङ्मय प्रकारांचा अभ्यास

अभ्यासक्रमासाठी पुस्तके

(MAR - 231 A) तिसरे सत्र : कादंबरी : रारंगढांग - प्रभाकर पेंढारकर

(MAR - 241 A) चौथे सत्र : आत्मकथन : माती, पंख आणि आकाश - ज्ञानेश्वर मुळे

मराठी सामान्यस्तर (पर्यायी अभ्यासक्रम)

(MAR - 231 B) तिसरे सत्र : उपयोजित मराठी

(MAR - 241 B) चौथे सत्र : उपयोजित मराठी

मराठी विशेष स्तर (एस-१)

मध्ययुगीन पद्यवाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास

(MAR - 232) तिसरे सत्र : आज्ञापत्र : रामचंद्रपंत अमात्य - संपा. रा. चि. ढेरे

(MAR - 242) चौथे सत्र : निवडक संत कवी-कवयित्री यांच्या अभंग रचना

मराठी विशेष स्तर (एस-२)

(MAR - 233) तिसरे सत्र : साहित्य स्वरूप विचार

(MAR - 243) चौथे सत्र : साहित्य स्वरूप विचार

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.
द्वितीय वर्ष कला : मराठी अभ्यासक्रम

जून २०१४-१५ पासून,
मराठी सामान्य स्तर (जी-२) : वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास (कादंबरी)
(MAR - 231 A) तिसरे सत्र

रारंगढांग - प्रभाकर पेंढारकर, मौज प्रकाशन, मुंबई-४

अध्ययन अध्यापनाचे घटक

- १) कादंबरी : स्वरूप, घटक व प्रकार
- २) मराठी कादंबरीची वाटचाल
- ३) कादंबरी वाङ्मयाचे वेगळेपण

उद्दिष्ट्ये

- १) कादंबरी या वाङ्मय प्रकाराची ओळख करू देणे.
- २) आधुनिक काळातील कादंबरीच्या प्रेरणा समजावून घेणे.
- ३) रारंगढांग या कादंबरीचा प्रातिनिधीक स्वरूपात अध्ययन करणे.

घटक विश्लेषण

१. रारंगढांग - कथानक, आशय
२. रारंगढांग - वेगळ्या विषयावरील कादंबरी
३. रारंगढांग - व्यक्तिरेखा, प्रसंग, संघर्ष
४. रारंगढांग - संवाद, भाषाशैली, निवेदन पद्धती

संदर्भ साहित्य

१. रारंगढांग - प्रभाकर पेंढारकर, मौज प्रकाशन
२. मराठी कादंबरी - तंत्र व विकास, बापट व गोडबोले
३. मराठी कादंबरी - चंद्रकांत बांदिवडेकर
४. मराठी ग्रामीण कादंबरी - रवींद्र ठाकूर, मेहता, पूणे.
५. मराठी कादंबरी - ल. ग. जोग.
६. गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी - विलास खोले.
७. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ४- संपा.रा.श्री.जोग,मसाप प्रकाशन पुणे
८. कादंबरी - ल.ग.जोग
९. मराठी कादंबरी - चिंतन आणि समीक्षा चंद्रकांत बांदिवडेकर
१०. ग्रामीण साहित्य विशेषांक - आनंद यादव
११. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कादंबरीची वाटचाल - डॉ.शंकर विभूते, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद.

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.
द्वितीय वर्ष कला : मराठी अभ्यासक्रम
जून २०१४-१५ पासून,

वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास : वाङ्मय प्रकार - आत्मकथन
(MAR - 241 A) चौथे सत्र

पाठ्यपुस्तक : माती, पंख आणि आकाश - ज्ञानेश्वर मुळे, नवसाहित्य बुक स्टॉल, बेळगाव.

अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्टे

- १) मराठीतील आत्मचरित्र, आत्मकथनाचे स्वरूप
- २) मराठीतील आत्मकथनात्मक लेखन - पुरुषांचे आत्मकथने
- ३) आत्मकथनाचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये
- ४) आत्मकथनाचे साहित्यातील वेगळेपण

घटक विश्लेषण

- १) माती, पंख आणि आकाश - आशय, मांडणी
- २) माती, पंख आणि आकाश - व्यक्तिरेखा, प्रसंगवर्णन, संघर्ष
- ३) माती, पंख आणि आकाश - संवाद, भाषाशैली
- ४) माती, पंख आणि आकाश - एक भावस्पर्शी आत्मकथन

संदर्भ साहित्य

१. चरित्र आत्मचरित्र - अ. म. जोशी
२. दलित आत्मकथने - वासुदेव मुलाटे, स्वरूप प्रकाशन औरंगाबाद.
३. दलित आत्मचरित्रे : साहित्य आणि समाज - रमेश धोंडगे, दिलीपराज प्रकाशन
४. दुःखाचा अंतप्रवाह - डॉ. मनोहर जाधव, परिवर्तनाचा वाटसरू नोव्हेंबर २००७.
५. वाचा एक तरी - चरित्र आत्मचरित्र डॉ. नारायण भोसले, अर्थव पब्लिकेशन्स, जळगाव.
६. बहुजनांचे दीपस्तंभ - डॉ. सुरेश तायडे, अर्थव पब्लिकेशन्स, जळगाव.

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.
द्वितीय वर्ष कला : मराठी अभ्यासक्रम
जून २०१४-१५ पासून,
मराठी सामान्य स्तर (ऐच्छिक अभ्यासक्रम) : उपयोजित मराठी
(MAR - 231 B) तिसरे सत्र
प्रसारमाध्यमांचा परिचय आणि लेखन तंत्र

वैशिष्ट्ये :

- १) भाषा-संवाद साधनांचा परिचय करून घेणे. भाषिक संवाद प्रक्रियेतील माध्यम/साधनांचे महत्व समजून घेणे.
- २) संवाद माध्यमांची वैशिष्ट्ये आणि स्वरूप अभ्यासणे.
- ३) मुद्रित माध्यमासाठी लेखन तंत्राचा अभ्यास करणे.
- ४) विविध मुद्रित माध्यमांसाठी लेखनाचे उपयोजन करणे.

घटक १. संवाद प्रक्रिया : स्वरूप आणि प्रकार

- अ. दैनंदिन व्यवहारातील भाषिक संवादाचे स्वरूप आणि प्रकार
- आ. मौखिक संवाद
- इ. मौखिक संवादाची साधने : भाषा आणि लेखनर
- ई. भाषेतर संदेशन रंग, ध्वनी, चित्र, आंगिक हावभाव इ.
- उ. प्राचीन मौखिक संवाद प्रक्रियेतील विविध प्रकार : दवंडी, कीर्तन, भारूड, तमाशा, सोंगी लोकनाट्य (लळित, दशावतार इत्यादी.)

घटक २. मुद्रित माध्यमांचा परिचय : वृत्तपत्र

- अ. मुद्रित माध्यमांचे स्वरूप आणि प्रकार
- आ. वृत्तपत्र : स्वरूप, महत्व आणि प्रकार
- इ. वृत्तपत्राचे घटकांची तोंड ओळख - बातमी, लेख, अग्रलेख, स्तंभ, सदर, वाचकांची पत्रे, स्फूट इ.
- ई. वृत्तपत्रातील घटकांसाठी वैशिष्ट्ये आणि उपयोजनात्मक लेखन (वृत्तपत्राची बातमी लेखन आणि वाचकांची पत्रे इ. संवाद लेखनाचे उपयोजन.

घटक ३. मुद्रित शोधन : स्वरूप आणि तंत्र

- अ. मुद्रित शोधनाचे स्वरूप
- आ. मुद्रित शोधनाचे तंत्र
- इ. दैनंदिन व्यवहारातील छपाई : स्वरूप आणि प्रकार
- ई. विविध कार्यक्रमांच्या पत्रिका, फलक लेखनाचा मसुदा ग्रंथ लेखन इ.
- उ. मुद्रित शोधनाचे महत्व
- ऊ. मुद्रित शोधन प्रक्रिया
- ए. मुद्रित शोधन चिन्हांचे उपयोजन

घटक ४. प्रसार आणि संवादाचे माध्यम : जाहिरात

- अ. जाहिरातीचे महत्व आणि उद्देश
- आ. जाहिरातीचे स्वरूप
- इ. जाहिरातीचे प्रकार
- ई. विविध माध्यमांसाठी जाहिरात लेखनांचे तंत्र
- उ. विविध माध्यमांसाठी जाहिरात लेखनाचे उपयोजन

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.
द्वितीय वर्ष कला : मराठी अभ्यासक्रम
जून २०१४-१५ पासून,
मराठी सामान्य स्तर (ऐच्छिक अभ्यासक्रम) : उपयोजित मराठी
(MAR - 241 B) चौथे सत्र
आधुनिक संवाद माध्यमांचा परिचय आणि लेखन

अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्टे

- १) आधुनिक संवाद माध्यमांचा परिचय करून घेणे.
- २) आधुनिक संवाद माध्यमातील श्राव्य आणि दृकश्राव्य माध्यमांचे महत्व जाणून घेणे.
- ३) आकाशवाणी आणि दूरदर्शन या संवाद माध्यमांचे स्वरूप आणि तंत्र अभ्यासणे.
- ४) माहिती आणि तंत्रज्ञानाची तोंड ओळख करून घेणे.

घटक १. आधुनिक संवाद माध्यम : स्वरूप आणि प्रकार

१. आधुनिक संवाद माध्यमातील क्रांती : स्वरूप आणि विविधता
२. आधुनिक संवाद माध्यमातील स्थित्यंतरे
३. आधुनिक संवाद माध्यमाचे मानवी जीवनातील महत्व
४. आधुनिक संवाद माध्यम आणि स्वयंरोजगाराची संधी

घटक २. श्राव्य माध्यमांचा परिचय आणि लेखन

१. श्राव्य माध्यमाचे स्वरूप आणि महत्व
२. श्राव्य माध्यमाची विशिष्टता
३. आकाशवाणी : संवाद माध्यमातील क्रांती
४. आकाशवाणी माध्यमासाठी लेखन प्रकारांचे स्वरूप (बातम्या, श्रुतिका, मुलाखत, नभोनाट्य, संवाद, जाहिरात इ.)
५. आकाशवाणी माध्यमासाठी लेखनाचे उपयोजन

घटक ३. दृकश्राव्य माध्यमांचा परिचय आणि लेखन

१. दृकश्राव्य माध्यमाचे स्वरूप आणि महत्व
२. दृकश्राव्य माध्यमाचे वैशिष्ट्ये आणि तंत्र
३. दूरदर्शन : संवादाचे प्रत्यक्ष माध्यम
४. दूरदर्शन माध्यमावरील संवाद लेखनाचे प्रकार आणि तंत्र
५. दूरदर्शन माध्यमासाठी संवाद लेखनाचे उपयोजन

घटक ४. माहिती आणि तंत्रज्ञान माध्यमातील संवादाचे स्वरूप

१. संवाद माध्यमाची वैश्विकता
२. माहिती आणि तंत्रज्ञानाचे स्वरूप
३. संगणकाचे महत्व
४. आधुनिक टपाल सेवा
५. इंटरनेटवरील संवाद
६. मोबाईल सेवा, इंटरनेटवरील ई-चॅटिंग, ई-मेल, व्हॉट अॅप,
७. इंटरनेटवरील संवादाचे उपयोजन

संदर्भ ग्रंथ

१. व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नसिराबादकर
२. व्यावहारिक मराठी - डॉ. लीला गोविलकर, डॉ. जयश्री पाटणकर
३. व्यावहारिक मराठी - प्राचार्य रा. तु. भगत
४. व्यावहारिक मराठी - डॉ. कल्याण काळे, डॉ. द. दि. पुंडे
५. आकाशवाणीवरील भाषणे - पु. ल. देशपांडे
६. वस्तुनिष्ठ आकलन आणि उपयोजित मराठी लेखन - प्रा. नरेंद्र मारवाडे
७. उपयोजित मराठी भाग १,२,३ - डॉ. प्रभाकर जोशी, डॉ. किशोर पाटील
८. अभिनव भाषा विज्ञान - डॉ. गं. ना. जोगळेकर
९. माहिती तंत्रज्ञान संगणक परिचय स्वाती सायनकर
- १० वस्तुनिष्ठ आकलन आणि उपयोजित मराठी लेखन - प्रा.नरेंद्र मारवाडे, कैलाश पब्लिकेशन्स, औरंगापूर
११. सुगम मराठी व्याकरण लेखन - मो.रा.वाळंबे - नितीन प्रकाशन, पुणे
१२. उपयोजित मराठी - उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, प्रकाशन क्रमांक ४७, पहिली आवृत्ती जुलै १९९६
१३. व्यावहारिक मराठी - प्रकाश परब, मिथून प्रकाशन, मुंबई
१४. उपयोजित मराठी - संपा. डॉ.र.ना. वरखेडे, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ, नागपूर
१५. व्यावहारिक मराठी - पुणे विद्यापीठ प्रकाशन पुणे
१६. व्यावहारिक मराठी - सं. स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे
१७. संगणक परिचय - विवेक मेहेत्रे

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.
द्वितीय वर्ष कला : मराठी अभ्यासक्रम
जून २०१४-१५ पासून,
मराठी विशेष स्तर (एस-१) : मध्ययुगीन गद्यवाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास
(MAR - 232) तिसरे सत्र
आज्ञापत्र:रामचंद्र पंत अमात्य - संपा. रा. चि. ढेरे

अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्टे

- १) शिवकालीन स्वराज्यनीती सूत्रांचा परिचय करून घेणे.
- २) सुराज्यासाठी आज्ञापत्रातील महत्वाचे विचार समजून घेणे.
- ३) लोककल्याणकारी योजनांची माहिती समजून घेणे.
- ४) मध्ययुगीन कालखंडातील राज्यकर्त्यांच्या नीती-आचरण यांचा परिचय करून घेणे.

घटक विश्लेषण

१. आज्ञापत्राची वैशिष्ट्ये व महत्त्व
२. आज्ञापत्रातील शिवाजी महाराजांचे व्यक्तिमत्व
३. आज्ञापत्राची भाषाशैली व प्रसंगवर्णन
४. आज्ञापत्रातील दुर्ग व्यवस्था व राजनीती

संदर्भ साहित्य

१. रामचंद्र अमात्य प्रणीत स्वराज्य नीती आज्ञापत्र - संपा. रा. चि. ढेरे, पद्यगंधा प्रकाशन
२. आज्ञापत्रे आणि राजनीती - संपा. श. ना. जोशी, ल. म. भिंगारे, कॉन्टीनेटल प्रकाशन पुणे.
३. आज्ञापत्राचा कर्ता कोण - डॉ. व. दी. राव, मौज दिवाळी अंक, १९४५
४. राजनीती अमात्यांची कशी? - वि. भि. कोलते, सरदेसाई गौरव-ग्रंथ, १९३८
५. शिवकालीन राजनीती - द. वा. पोतदार, पुरूषार्थ शिवाजी अंक, १९२५

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.
द्वितीय वर्ष कला : मराठी अभ्यासक्रम

जून २०१४-१५ पासून,
मराठी विशेष स्तर (एस-१) : मध्ययुगीन पद्यवाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास
(MAR - 242) चौथे सत्र

निवडक संत कवी-कवयित्री यांच्या अभंग रचना

अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्टे

- १) मध्ययुगीन पद्यवाङ्मयाचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे.
- २) संतांच्या वाङ्मयाची प्रेरणा समजून घेणे.
- ३) मध्ययुगीन संत वाङ्मयाचे स्वरूप जाणून घेणे.
- ४) निवडक संतांच्या अभंग रचनांचा अभ्यास करणे.

घटक विश्लेषण

१. संत कवयित्रींच्या काव्य प्रेरणा
२. संत कवयित्रींची भाषा शैली, अध्यात्माची जाण
३. संत कवींच्या प्रेरणा व त्या काळची समाजपरिस्थिती
४. संतांची अध्यात्मिक लोकशाही

अभ्यासासाठी :

संत कवयित्री - संत जनाबाई, संत कान्होपात्रा, संत सोयराबाई,
संत कवी - संत गोरोबा कुंभार, संत सावता माळी, संत चोखामेळा, संत सेना महाराज, संत नरहरी सोनार
(या सर्व संत श्रेष्ठांच्या निवडक अभंग रचना)

संदर्भ साहित्य

१. मराठी संत कवयित्री - प्रा. मा. के. यादव, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
२. संत गोरोबा कुंभार वाङ्मय दर्शन - बाबुराव उपाध्ये, स्नेहवर्धन प्रकाशन
३. संत पंत तंत - श्री. म. माटे, स्नेहवर्धन प्रकाशन
४. संत चोखामेळा अभंगवाणी - डॉ. कानडे
५. सुवर्ण संतरन - सुनील सोनार, प्रशांत पब्लिकेशन्स
६. संत साहित्य अभ्यासाच्या काही दिशा - डॉ. काळे, नगरकर, स्नेहवर्धन प्रकाशन
७. प्राचीन मराठी वाङ्मय वैभव - डॉ. बी. एन. पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन्स
८. संत जनाबाईचे निवडक अभंग - डॉ. शिवाजीराव मोहिते, स्नेहवर्धन प्रकाशन
९. वारकरी संत कवयित्री : भक्तीकाव्य - डॉ. भास्करराव पाटील, डॉ. संजीव पगारे, का.स.वाणी संस्था, धुळे
१०. संत कविता एक दृष्टिकोन - प्रकाश केजकर, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद.
११. मध्ययुगीन संतसाहित्य - काही आयाम - यु.म. पठाण, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद.
१२. संत काय म्हणतात ? - प्र.न.जोशी अनमोल प्रकाशन, अप्पा बळवंत चौक,पणे
१३. अर्वाचीन महाराष्ट्र (संस्कृती व दर्शन) - प्र.न.जोशी
१४. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (भाग १ ते ५) - अ.ना.देशपांडे
१५. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - ल.रा.नसिराबादकर
१६. मराठी संत वाङ्मयातील परमार्थ मार्ग (भाग २) - रा.दं.रानडे
१७. संत साहित्य समीक्षा - गो.म.कुलकर्णी
१८. प्राचीन मराठी वाङ्मय वैभव - डॉ. बी. एन. पाटील

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.
द्वितीय वर्ष कला : मराठी अभ्यासक्रम
जून २०१४-१५ पासून,
(MAR - 233) तिसरे सत्र

मराठी विशेष स्तर (एस-२) : साहित्य स्वरूप विचार

अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्टे

- १) पौर्वात्य व पाश्चिमात्य साहित्यशास्त्रातील विविध संकल्पनांचा स्थूल परिचय विद्यार्थ्यांना करून देणे.
- २) साहित्याचे स्वरूप, साहित्याचे प्रयोजन आणि साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया यांचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे.
- ३) साहित्याचे विविध उपप्रकारांचे स्वरूप व वैशिष्ट्यांचा स्थूल परिचय करून देणे.

विभाग पहिला : घटक विश्लेषण

घटक १. साहित्याचे स्वरूप

तासिका-१५

- १.१ साहित्याचे स्वरूप, संस्कृतमधील काव्य शब्दाची व्याप्ती
- १.२ शास्त्रीय वाङ्मय आणि ललित वाङ्मय
- १.३ पौर्वात्य (संस्कृत) साहित्यकारांनी सांगितलेली साहित्याची विविध लक्षणे
(भामह, दण्डी, कुंतक, वामन, आनंदवर्धन, जगन्नाथ पंडीत, मम्मट आणि विश्वनाथ इ.)
- १.४ पाश्चात्य साहित्यकारांनी सांगितलेली साहित्याची लक्षणे (जॉन्सन, कार्लाईल, वर्डस्वर्थ, कोलरीज, हॅझलीट, मॅथ्यू अर्नोल्ड इ.)

घटक २. साहित्याचे प्रयोजन

तासिका-१५

- २.१ प्रयोजन : स्वरूप, प्रयोजनाची व्याप्ती, प्रयोजनाचे प्रकार लेखकनिष्ठ आणि वाचकनिष्ठ प्रयोजन
- २.२ मम्मटाने सांगितलेली साहित्याची सहा प्रयोजन (यश, अर्थ, व्यवहार ज्ञान, अशुभनिवारण, कांतासंमित उपदेश आणि आल्हाद इ.)
- २.३ पाश्चात्य साहित्यकारांची प्रयोजने
स्वान्तसुखाय, पलायनवाद, इच्छापूर्ती, वासनापूर्ती, जिज्ञानापूर्ती, कॅथार्सिस, आत्मविष्कार इ.

घटक ३. साहित्यनिर्मिती प्रक्रियेचे स्वरूप

तासिका-१५

- ३.१ निर्मिती म्हणजे काय? नवनिर्मितीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये
- ३.२ निर्मिती आणि उत्पादन यातील फरक
- ३.३ साहित्य निर्मितीची कारणे.
प्रतिभाशक्ती, कल्पनाशक्ती, चमत्कृती आणि व्युत्पत्ती इ. स्फूर्ती

घटक ४. साहित्याची प्रकारांची संकल्पना

तासिका-१५

- ४.१ साहित्य प्रकार निर्मितीची कारणे
- ४.२ साहित्याचे प्रमुख प्रकार - गद्य प्रकार, पद्य प्रकार
- ४.३ साहित्य प्रकारांचे वेगळेपण व वैशिष्ट्ये.

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.
द्वितीय वर्ष कला : मराठी अभ्यासक्रम
जून २०१४-१५ पासून,
(MAR - 243) चौथे सत्र

मराठी विशेष स्तर (एस-२) : साहित्य स्वरूप विचार

अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्टे

- १) साहित्याची भाषा आणि व्यावहारिक भाषेतील मूल्यांतमक जाणवा विद्यार्थ्यांमध्ये रूजविणे.
- २) आकलन, आस्वाद आणि संस्कार मूल्य म्हणून साहित्याचा अभ्यास करणे.
- ३) विद्यार्थ्यांमध्ये वाङ्मयीन अभिरूची निर्माण करणे.
- ४) प्रादेशिक साहित्याची ओळख करून देणे.

घटक ५. साहित्याची भाषा

तासिका - १५

- ५.१. भाषेचे विविध प्रकार (समाज भाषा, प्रमाण भाषा, व्यक्ती भाषा, साहित्यिक भाषा)
- ५.२. भाषेवर परिणाम करणारे घटक (वय, लिंग, परिस्थिती, व्यवसाय, काळ इ.)
- ५.३. शैलीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये
- ५.४. शैलीचे प्रकार : आशय तशी शैली, लेखक तशी शैली, साहित्यप्रकार तशी शैली
- ५.५. साहित्यिक भाषेचे वेगळेपण

घटक ६. साहित्य आणि समाज

तासिका-१५

- ६.१. साहित्यिक आणि समाजाचा परस्पर संबंध (भाषा, कलाकृतीचे अस्तित्व, कलाकृतीचा विषय, आशय आणि भाषेच्या संदर्भात समाजाचा संबंध)
- ६.२. लेखकाचे समाजाशी नाते
- ६.३. भाषा, काळ आणि समाज या तत्त्वतः साहित्य निर्मितीवर होणारा परिणाम
- ६.४. समाजावर होणारा कलाकृतीचा परिणाम

घटक ७. साहित्याची अभिरूची

तासिका-१५

- ७.१. अभिरूची म्हणजे काय? साहित्यिक अभिरूचीचे वेगळेपण
- ७.२. अभिरूचीचे विविध प्रकार (ग्रामीण-नागर, बहुजन-अभिजन, सामान्य-विदग्ध इ.)
- ७.३. अभिरूची नियत करणारे घटक
१. सांस्कृतिक, आर्थिक, वाङ्मयीन वातावरण

घटक ८. साहित्य सिद्धांतांची तोंडओळख

तासिका-१५

- ८.१. रससिद्धांत
- ८.२. रीतिविचार
- ८.३. अलंकारध्वनी
- ८.४. शब्दशक्ती

संदर्भ ग्रंथ

१. अभिनव काव्यप्रकाश - रा. श्री. जोग
२. अभिनव प्रदीप - स. रा. गाडगीळ
३. अभिनव साहित्यशास्त्र - भालचंद्र खांडेकर, डॉ. लीला गोविलकर
४. भारतीय साहित्य विचार - अ. वा. कुलकर्णी
५. साहित्य मीमांसा - डॉ. रा. शं. वाळिंबे
६. वाङ्मयीन अभिरूची - रा. श्री. जोग
७. वाङ्मयीन - रा. ग. जाधव
८. साहित्याची भाषा - भालचंद्र नेमाडे
९. वाङ्मयाची संकल्पना - डॉ. मिलिंद मालशे
१०. लोकसाहित्य : प्रेरणा आणि स्वरूप - डॉ. प्रभाकर मांडे
११. लोकसाहित्याची रूपरेषा - गंगाधर मोरजे
१२. भारतीय साहित्यशास्त्र - ग.त्र्य.देशपांडे
१३. साहित्यविचार - दि.के.बेडेकर
१४. साहित्य विचार - डॉ.भालचंद्र खांडेकर/ डॉ.लीला गोविलकर
१५. साहित्याचा अनव्यर्थ - डॉ नागनाथ कोतापळे
१६. साहित्य : चिंतन आणि शोध - गंगाधर गाडगीळ
१७. भारतीय साहित्यविचार - डॉ.भालचंद्र खांडेकर/ डॉ.लीला गोविलकर
१८. पाश्चात्य साहित्यविचार - डॉ.भालचंद्र खांडेकर/ डॉ.लीला गोविलकर
१९. मराठी साहित्य प्रेरणा व स्वरूप - संपादक, गो.मा.पवार, म.द.हातकणंगलेकर
२०. ऑरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र - सुधीर रसाळ
२१. ऑरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र - विंदा करंदीकर
२२. साहित्याची भाषा - भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन (क्रमांक ५६)औरंगाबाद

मराठीच्या विद्यार्थ्यांसाठी नोकरी, रोजगार व व्यवसायाच्या संधी

१. उपयोजित मराठीच्या अभ्यासक्रमात समाविष्ट घटकांमुळे विद्यार्थ्यांना वृत्तपत्रे, आकाशवाणी, दूरदर्शन, जाहिरात इत्यादी क्षेत्रात रोजगाराची मोठी संधी आहे.
२. विविध मालिकांसाठी संहिता लेखन, सूत्रसंचलन, मुद्रित शोधन या क्षेत्रात संधी आहे.
३. प्रकाशन व्यवसाय, मालिका निर्मिती यात चांगली संधी आहे. लेखन कौशल्याला वाव आहे.
४. अभ्यासक्रमातील घटकांमध्ये महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग व स्पर्धात्मक परीक्षांना डोळ्यासमोर ठेवून त्या पद्धतीचा अभ्यासक्रम तयार केलेला आहे. स्पर्धात्मक परीक्षांसाठी मराठी भाषेचा हा अभ्यासक्रम निश्चित उपयुक्त आहे.
५. प्रतिकूल परिस्थितीतून उज्वल यश प्राप्त केलेल्या लेखकांचे आत्मकथन, आदर्श राजवटीसाठीची चांगली साहित्यकृती विद्यार्थ्यांना निश्चितच प्रेरणादायी ठरतील व चांगल्या साहित्यातून कणखर व्यक्तिमत्त्वाचे विद्यार्थी व्यवसाय व रोजगाराच्या संधी स्वतः निर्माण करतील.
६. भारतीय जीवन विमा, टपाल खाते, दूरसंचार या मधील परीक्षांसाठीच्या अभ्यासक्रमात उपयुक्त ठरणारे साहित्य व व्याकरण आहे. त्याचा विद्यार्थ्यांना फायदा होईल.
७. डी.एड., बी.एड.च्या अभ्यासक्रमांना व त्यांच्या पात्रता परीक्षेला उपयुक्त ठरणारे अभ्यासक्रम घटक शिक्षण क्षेत्रातील रोजगारनिर्मितीसाठी पूरक आहेत.
८. समाजातील सर्व घटकांचा विचार करून व्यवसायाभिमुख व रोजगाराची प्रेरणा देणारा मराठीचा हा अभ्यासक्रम आहे.